

Ärende: VN/31908/2023

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och till lagar som har samband med den (sjukhus)##8221;

Lausunnonantajan lausunto

Kommentarer om förslagen som gäller operativ verksamhet (45 § i hälso- och sjukvårdslagen)

-

Kommentarer om de föreslagna bestämmelserna om bedömning av behovet av brådskande vård och om brådskande mottagning (50 § 1 och 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen)

-

Kommentarer om de föreslagna bestämmelserna om koncentration av jouren dygnet runt inom flera specialområden (50 § 3–5 mom. i hälso- och sjukvårdslagen och upphävande av 59 § i införandelagen)

-

Kommentarer om förslagen till bestämmelser om jour dygnet runt inom primärvården eller akutmedicinen (51 § 6 mom. i hälso- och sjukvårdslagen)

-

Kommentarer om propositionens konsekvensbedömningar

Svenska Finlands folkting (Folktinget) tackar för möjligheten att lämna utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och till lagar som har samband med den (jour och operativ verksamhet inom hälso- och sjukvården). I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Enligt 17 § i grundlagen ska det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. I regeringens proposition om reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstaterades, att förutom en formellt jämlik

behandling av språken, förutsätter 17 § också att den faktiska jämlikheten mellan den finsk- och svenskspråkiga befolkningen tryggas (RP 309/1993). Bestämmelsen är av betydelse när samhällliga tjänster, så som social- och hälsovårdstjänster, ordnas. Detta kan i praktiken kräva särlösningar av språkliga skäl.

Trots att de språkliga rättigheterna inte ändras formellt i propositionen, ska justitieministeriets anvisning för bedömning av språkliga konsekvenser (justitieministeriets publikation 46/2016) iakttas i lagberedningen. I en språklig konsekvensbedömning ska det säkerställas att de som hör till den mindre språkgruppen inte drabbas av oönskade konsekvenser i högre grad än andra. Om exempelvis avståndet till tjänsterna ökar, kan även kvaliteten på den språkliga servicen försämrats. I anvisningen konstateras det även att när förvaltningen organiseras ska det eftersträvas en sådan områdesindelning att den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. De språkliga förhållandena kan utgöra särskilda skäl som ger anledning till avvikelser från i och för sig lämpliga områdesindelningar. Detta betyder bland annat att om en administrativt fungerande områdesindelning kan förverkligas på flera alternativa sätt, förutsätter skyldigheten att tillgodose de grundläggande rättigheterna att man väljer det alternativ där de grundläggande språkliga rättigheterna förverkligas bäst.

Folktinget anser att det är mycket bra och viktigt att det kvarstår en möjlighet att upprätthålla jour dygnet runt inom primärvården i Jakobstad och Raseborg för att tillgodose de språkliga rättigheterna, var sådan jour för närvarande upprätthålls med ministeriets undantagstillstånd. Styrelsen i Västra Nylands välfärdsområde har dock under våren beslutat att juren vid Raseborgs sjukhus omvandlas till en akutmottagning med öppettid 8-20. Jourservicen vid Raseborgs sjukhus kommer med andra ord inte att uppnå den omfattning av service som möjliggörs enligt propositionen, vilket får en inverkan på tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. Närmaste jour under kvälls- och nattetid för invånare i Raseborg och de västligaste delarna av Västra Nyland är då Lojo sjukhus.

Språkliga rättigheter är grundläggande rättigheter och skiljer sig inte från de övriga grundläggande rättigheterna. Förverkligandet av de språkliga rättigheterna är dessutom ofta en förutsättning för att andra grundläggande rättigheter ska kunna förverkligas. Folktinget önskar framhålla att det därför är problematiskt att beslut som har en så stor inverkan på tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna överläts till beslutsfattandet på en lägre nivå. I propositionen konstateras att syftet med den fortsatta möjligheten att upprätthålla jour dygnet runt inom primärvården i Jakobstad och Raseborg är att tillgodose de språkliga rättigheterna, och att det även kan antas att man på dessa orter kan se till att jourtjänster fås på svenska. I nuläget finns det stora utmaningar med tillgången till svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster i Finland och skillnaden är stor mellan de olika delarna av Svenskfinland. På grund av de stora svårigheterna att garantera den svenskspråkiga befolkningens grundläggande rättighet till social- och hälsovård på sitt eget språk krävs att beslut fattas på regeringsnivå och att åtgärder vidtas, som kan innebära särlösningar för den svenskspråkiga befolkningen. Det är avgörande att vården organiseras så att de språkliga rättigheterna tillgodoses, även om det innebär anpassade lösningar, extra kostnader eller övriga extra ansträngningar. Särskilt då verksamheten vid Raseborgs sjukhus fungerar mycket väl på svenska borde det säkerställas att jourverksamheten fortsätter där dygnet runt, då det skulle innebära en stor utmaning att garantera

samma nivå av svenskspråkig service vid andra sjukhus, som är mer finskspråkiga. Att säkerställa vård dygnet runt på svenska bidrar överlag till att stärka tillgången till svenskspråkig vård i regionen, då svenskunnig personal hålls samlad vid verksamheten och bidrar till fungerande servicekedjor på svenska. Tillgången till social- och hälsovård på svenska försämrars alltmer på grund av bland annat centraliseringar och brist på svenskunnig vårdpersonal, och varje åtgärd för att bibehålla fungerande service på svenska får därmed ett stort skyddsvärde. För att garantera en fortsatt service på svenska för invånarna i Raseborg och övriga delar av Västra Nyland borde därför den fortsatta jouren dygnet runt vid Raseborgs sjukhus säkerställas genom regeringens beslut i propositionen.

Folktinget önskar framhålla att på basen av resonemanget ovan bör även en särlösning övervägas för Lojo BB. Propositionen möjliggör för HUS-sammanslutningen att upprätthålla förlossningsvård vid fler än ett sjukhus. HUS-sammanslutningen har tidigare under våren beslutat att stänga förlossningsavdelningen vid Lojo sjukhus var man kan tillhandahålla en välfungerande service på svenska, men utan att ha presenterat planer för hur den svenskspråkiga servicen kan fortsätta vid ett annat sjukhus. Beslutet föregicks inte av en språklig konsekvensbedömning. I nuläget fungerar Lojo BB som en viktig serviceenhet för att kunna säkerställa de språkliga rättigheterna inom förlossningsvården i Västra Nyland. Om man inte har utarbetat en plan för hur denna service ska fortsätta, så blir konsekvensen med stor sannolikhet en försämring av den svenska servicen inom HUS förlossningsvård. Detta motiverar att regeringen utarbetar en särlösning även för Lojo BB.

Folktinget önskar också kommentera propositionens bestämmelser som medför att jour dygnet runt inom flera specialområden och därmed operativ verksamhet som förutsätter jour dygnet runt i fortsättningen inte kan ordnas vid sjukhuset i Salo, samt att jour dygnet runt inom primärvården och akutmedicinen inte längre kan upprätthållas vid Kouvola. Både Salo och Kouvola är belägna inom tvåspråkiga välfärdsområden, som har en skyldighet enligt 5 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård att ordna social- och hälsovård på både finska och svenska så att kunderna blir betjänade på det språk de väljer. Det borde därmed ha gjorts en språklig konsekvensbedömning av besluten som inverkar på jourverksamheten vid dessa sjukhus och huruvida de påverkar tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

Den språkliga konsekvensbedömningen borde bland annat utreda omfattningen av dessa verksamhetsenheters service på svenska och hur många svenskspråkiga kunder och patienter som berörs, samt om dessa patienter kan få jourservice på svenska vid de sjukhus som de hänvisas till i fortsättningen. Det räcker med andra ord inte att som i propositionen konstatera att endast en liten del av invånarna är svenskspråkiga på dessa orter, vilket även är ett direkt felaktigt argument. Dessa svenskspråkiga invånare har lika stor rätt att få sina social- och hälsovårdstjänster på svenska, som befolkningen på orter i andra tvåspråkiga välfärdsområden med större andel svenskspråkiga.

Vad gäller till exempel jouren vid Salo sjukhus bör frågan bedömas ur ett bredare perspektiv än att den endast gäller befolkningen i Salo stad. Andelen svenskspråkiga av befolkningen i Salo uppgår till 1,2 procent, men dygnetruntjouren betjänar inte bara invånare i Salo stad utan även invånare i regionen såsom i Kimitoöns kommun, inklusive dess skärgårdsdel. En stängning av dygnetruntjouren i Salo påverkar med andra ord även patienter från Åbolands östra skärgård, var 67,1 procent av

Kimitoöns kommuns befolkning (21.12.2022) har svenska som modersmål. En nedskärning av tjänster vid Salo sjukhus påverkar inte bara jourverksamheten utan också andra medicinska specialiteter och stödverksamheter, och ett mindre utbud av hälso- och sjukvårdstjänster överlag vid en tvåspråkig verksamhetsenhet kan leda till en försämring av tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i regionen. Om jour dygnet runt inom Egentliga Finlands välfärdsområde i framtiden kommer finnas endast vid ÅUCS Akuten, måste välfärdsområdet kunna garantera vård på såväl finska som svenska på den verksamhetsenheten dygnet runt, utan undantag. Även möjligheterna att förverkliga detta borde utredas i en språklig konsekvensbedömning i propositionen.

Kommentarer om de övriga förslagen till lagändringar

-

Andra kommentarer som gäller regeringspropositionen

-

Sammanfattning av innehållet i utlåtandet

Svenska Finlands folkting påpekar att justitieministeriets anvisning för bedömning av språkliga konsekvenser (justitieministeriets publikation 46/2016) borde iakttas i beredningen av propositionen.

På grund av de stora svårigheterna att garantera den svenskspråkiga befolkningens grundläggande rättighet till social- och hälsovård på sitt eget språk krävs att beslut fattas på regeringsnivå och att åtgärder vidtas, som kan innebära särlösningar för den svenskspråkiga befolkningen. För att garantera en fortsatt jour dygnet runt på svenska för invånarna i Raseborg och övriga delar av Västra Nyland anser Folktinget att den fortsatta juren dygnet runt vid Raseborgs sjukhus bör säkerställas genom regeringens beslut i propositionen. Särskilt då verksamheten vid Raseborgs sjukhus fungerar mycket väl på svenska borde det säkerställas att jourverksamheten fortsätter där dygnet runt. Tillgången till social- och hälsovård på svenska försämrats alltmer och varje åtgärd för att bibehålla fungerande service på svenska får därmed ett stort skyddsvärde. I syfte att trygga de språkliga rättigheterna borde en särlösning utarbetas även för fortsatt förlossningsvård vid Lojo sjukhus.

En språklig konsekvensbedömning borde göras avseende besluten som inverkar på jourverksamheten vid sjukhusen i Salo och Kouvola och huruvida de påverkar tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, eftersom både Salo och Kouvola är belägna inom tvåspråkiga välfärdsområden som har en skyldighet enligt 5 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård att ordna social- och hälsovård på både finska och svenska. Det räcker med andra ord inte att som i propositionen konstatera att endast en liten del av invånarna är svenskspråkiga på dessa orter, vilket även är ett direkt felaktigt argument. De har lika stor rätt att få sina social- och hälsovårdstjänster på svenska som befolkningen på orter med större andel svenskspråkiga.

Kommentarer om den separata promemorian om socialjour

-

Kotzev Christine
Svenska Finlands folkting